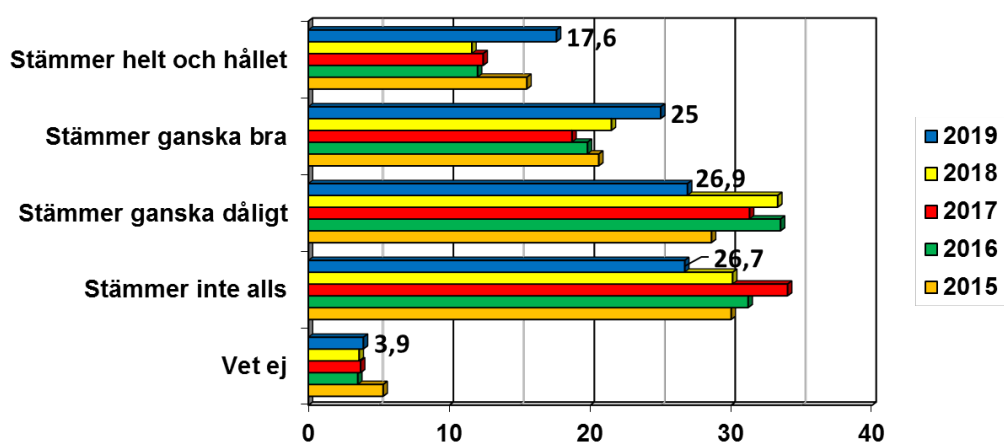


OPINION -19



December
2019

En analys av resultaten i Sidas undersökning av svenska folkets kunskap om och intresse för utveckling och bistånd

Magnus Liljeström

Opinion -19

KUNSKAP, INTRESSE, VILJA?

Bakgrund

Sida har sedan 1974 låtit genomföra attitydundersökningar kring utvecklings- och biståndsfrågor. Den senaste mätningen genomfördes under perioden 26 september - 7 oktober 2019. Undersökningen speglar det uppdrag Sida har när det gäller att främja kunskapen kring utvecklingssamarbete (i rapporten och i några av frågorna används termen "bistånd" som en synonym till utvecklingssamarbete) och situationen i de länder och områden där Sverige bidrar. En av de frågor som ställdes redan 1974 finns fortfarande kvar i undersökningen, nämligen den som handlar om inställningen till biståndsanslagets storlek.

Undersökningen gjordes som en webbenkät till ett riksrepresentativt urval inom Kantar Sifos webbpanel med 1500 svarande. Vid bearbetningen har Sifo gjort en viktning för att motverka att skevheter i bortfallet ger systematiska fel i materialet.

Om rapporten

I denna rapport görs jämförelser mellan olika grupper av svarande baserade på kön, ålder, hushållsinkomst och utbildning. Jämförelser görs också med tidigare undersökningar.

I rapporten har frågorna delats in i följande kategorier:

- Kunskap om:
 - Det svenska utvecklingssamarbetets inriktning.
 - De Globala målen för hållbara utveckling.
 - Situationen och utvecklingen i de delar av världen som är mottagare av svenskt utvecklingssamarbete.
 - Drivkrafterna bakom utveckling.
- Stödet för utvecklingssamarbetet.
- Förtroendet för utvecklingssamarbetet.
- Tilltron till utvecklingssamarbetets möjligheter att bidra till utveckling.
- Intresse och engagemang för utvecklingsfrågor.

Resultaten för varje fråga redovisas i ett diagram och med en text med kommentarer till eventuella förändringar och skillnader mellan olika grupper. Skalan avser i samtliga fall procent av dem som svarat på frågan.

Till och med år 2015 gjordes denna undersökning av SCB och huvudsakligen som en postenkät. På några frågor verkar svarsmönstren ha påverkats av förändringen i undersökningsmetodik. På två frågor har svarsalternativen förändrats. Detta framgår i samband med redovisningen av dessa frågor.

De statistiska uppgifter om levnadsförhållanden i världen som refereras i rapporten är hämtade från UNDP och Gapminder.

I rapporten används ibland begreppen "svenskarna" och "svenska folket" som beteckning på dem som de svarande representerar. Definitionen av dessa begrepp är personer folkbokförda i Sverige i åldrarna 18–74 år.

1. KUNSKAP

1.1 Frågor om bistånd

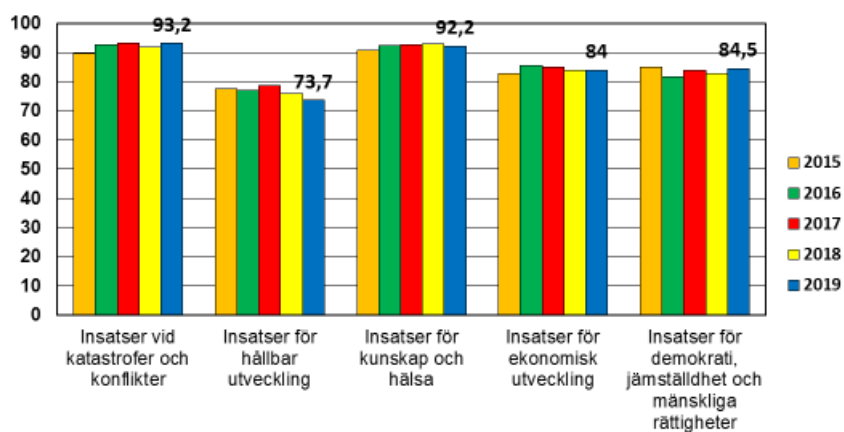
Kännedomen om olika typer av biståndsinsatser, utifrån de breda kategorier som Sida använder sig av, jämförs i denna fråga.

Som diagrammet visar har en stor majoritet hört talas om de olika typerna av insatser, samtidigt som det finns tydliga skillnader.

Insatser inom sociala sektorer som hälsa och utbildning och insatser vid katastrofer och konflikter är mest kända. I botten, men med 74 procentens kännedom, finns insatser för hållbar utveckling.

Jämfört med tidigare mätningar är förändringarna små. Dock har kännedomen om insatser för hållbar utveckling minskat med 5 procentenheter på två år.

Kännedom om olika typer av biståndsinsatser



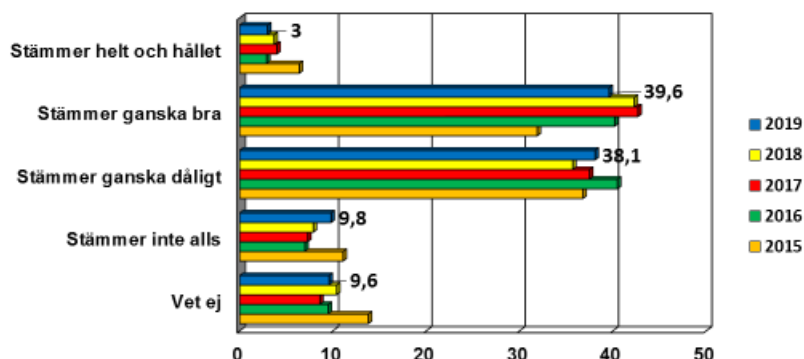
- Det finns inga signifikanta skillnader mellan hur män respektive kvinnor svarar.
- Skillnaden mellan olika åldersgrupper är tydlig så till vida att den yngsta gruppen anger en lägre kännedom än övriga, samtidigt som den äldsta gruppen anger en signifikant högre kännedom än övriga åldersgrupper på samtliga delfrågor.
- De med längst utbildning anger en högre kännedom än övriga.

Frågan har följande formulering: "Målet för det svenska biståndet är att fattiga människor ska få förutsättningar att förbättra sina levnadsvillkor. Har du hört talas om att följande insatser görs? (Se bilaga 1. för den exakta formuleringen av svarsalternativen.)

Vad anser då svenskarna själva om sina kunskaper om det svenska utvecklingssamarbetet?

43 procent instämmer helt eller delvis i påståendet att de tycker sig ha en ganska god bild av hur

Jag tycker att jag har en ganska god bild av hur Sverige arbetar med bistånd och utveckling i fattiga länder



Sverige arbetar med bistånd och utveckling, medan 48 procent tycker att påståendet stämmer ganska dåligt eller inte alls.

Årets resultat är ett trendbrott – sedan 2013 har trenden gått från att de som tar avstånd varit fler än de som instämt till det motsatta förhållandet. I år är det återigen fler som tar avstånd än som instämmer.

- Fler män än kvinnor anser sig ha en god bild av det svenska biståndet. 46 procent av männen instämmer helt eller delvis, medan

motsvarande siffra bland kvinnorna är 39 procent. Samma sak gäller den äldsta där hela 57 procent instämmer helt eller delvis.

- Bland de yngsta är det bara 0,8 procent som instämmer helt och hållet. 27 procent svarar "stämmer ganska bra", 42,8 procent svarar "stämmer ganska dåligt" och 16,3 procent instämmer inte alls. 13,1 procent svarar "vet ej".

Observera att svaren inte säger någonting om vad de tillfrågade faktiskt vet om svenskt bistånd, utan bara om hur de själva bedömer sin kunskap.

Analys

Svaren visar att svenskarna har en god bild av de huvudsakliga områden som det svenska utvecklingssamarbetet är inriktat på. Men bara 43 procent tycker att de har god eller ganska god kunskap om det svenska utvecklingssamarbetet. Detta innebär samtidigt att 57 procent har svarat på de övriga frågorna i enkäten utifrån en uppfattning att de själva inte har en god bild av ämnesområdet.

1.2 Frågor om de Globala målen

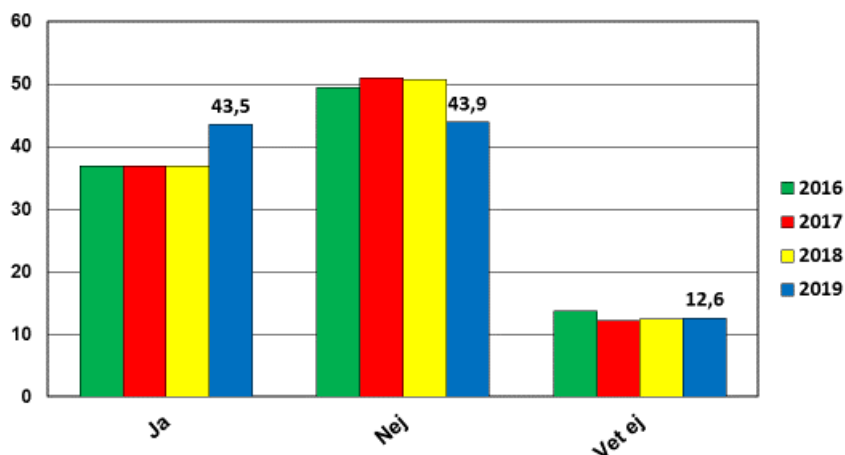
Undersökningen innehöll också tre frågor om de så kallade Globala målen, alltså de 17 mål för hållbar utveckling som världens ledare genom FN har kommit överens om att verka för och uppnå till år 2030. Knappt 44 procent uppger att de *inte* tidigare har hört talas om dessa mål, samtidigt som nästan lika många, drygt 43 procent känner till dem. 13 procent svarar vet ej.

Andelen som har hört talas om de Globala målen har ökat markant sedan i fjol och är nu i stort sett lika stor de som anger att de inte har hört talas om målen.

- Det är ingen signifikant skillnad mellan könen när det gäller andelen som har hört talas om de globala målen.
- De yngsta, de äldsta och de med längst utbildning är de som oftast har hört talas om målen, ungefär 50 procent i alla tre grupperna.
- Bland de medelålders (45–59 år) är det hela 52 procent som svarar nej och endast 35 procent som anger att de har hört talas om målen.

De som svarat ja på denna fråga har också fått ange vilka av de 17 målen de känner till. I topp ligger målen om att alla ska ha tillgång till rent vatten och sanitet och att klimatförändringarna ska bekämpas som 77 respektive 66 procent känner till. Därefter kommer målen om god utbildning för alla, jämställdhet och ingen fattigdom som även de kommer över 50-procentsnivån. Övriga mål är alltså kända av mindre än hälften av dem som hört talas om målen.

Har du hört talas om de globala målen för hållbar utveckling?



Det är en växande andel som har hört talas om de mål som handlar om olika dimensioner av fattigdom (hunger, hälsa, utbildning, vatten) och även jämställdhet, medan trenden är otydlig eller vikande när det gäller övriga mål.

Av dem som uppgivit att de hört talas om målen är det 10 procent som inte har hört talas om något av de specifika målen. Det är alltså 90 procent av dem som har hört talas om målen som anger att de känner igen minst ett av de specifika målen. I snitt kryssar dessa respondenter för 8 mål.

- De yngsta sticker ut ordentligt – de anger högre kännedom än genomsnittet på samtliga delfrågor. Deras genomsnittskännedom för målen är 58 procent, medan det för samtliga är 46 procent.
- Kännedomen är lägst i den äldsta gruppen där genomsnittskännedomen för de olika målen är 40 procent.
- Män och kvinnor anger i stort sett samma grad av kännedom, men med ett undantag: 58 procent av männen har hört talas om målet "ingen fattigdom, medan motsvarande andel av kvinnorna är 49 procent.

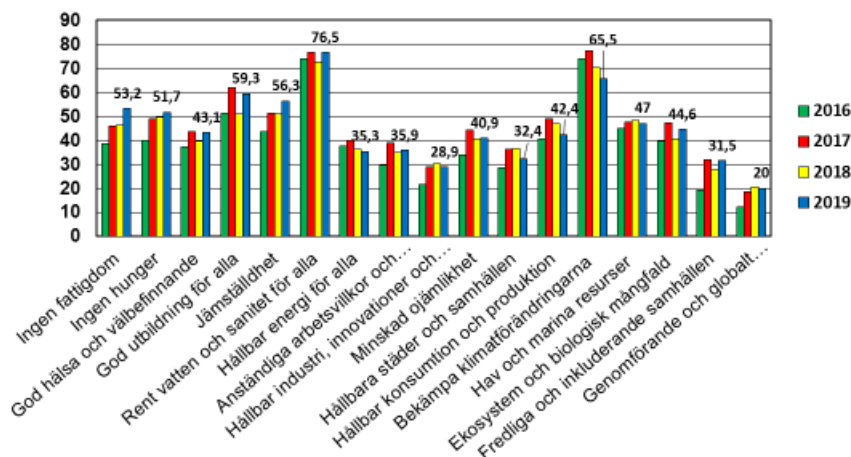
Ytterligare en fråga handlar om tilltron till att målet om att avskaffa den extrema fattigdomen kommer att uppnå till år 2030 – det vill säga att ingen ska tvingas leva på mindre än ungefär två dollar om dagen.

I år är det 13,5 procent som svarar "Ja, absolut" eller "Ja, kanske" på den frågan. Det är en tydlig nedgång jämfört med i fjol, då motsvarande andel var 20,1 procent.

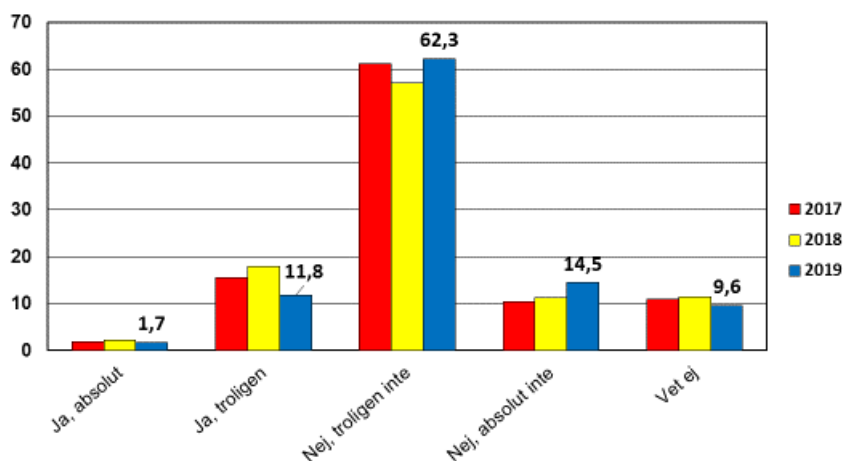
På motsvarande sätt har andelen som väljer något av nej-alternativen ökat från 68,6 till 76,8 procent.

- Det finns inga signifikanta skillnader mellan könen.
- De yngsta har den högsta tilltron till att målet nås – 21 procent svarar "ja, absolut" eller "ja, troligen" vilket ska jämföras med 13 procent bland de övriga.

Vilka av målen har du hört talas om? (Besvaras av dem som svarat ja på föregående fråga.)



Tror du att målet att avskaffa den extrema fattigdomen till år 2030 kommer att uppnås?



- De medelålders (45-59 år) är mest pessimistiska, endast 10 procent tror att målet kommer att uppnås.

Analys

Det märks för första gången en ökning av kännedomen om de Globala målen. Skillnaderna är dock stora mellan olika grupper. När det gäller kännedomen om de 17 specifika målen är bilden splittrad. Flera av målen har fått en ökad kännedom medan det för andra mål är en minskande *andel* som anger att de känner till dem. I samtliga fall är det dock ett ökande *antal* som känner till det specifika målet, eftersom gruppen som svarar ja på den första frågan och därmed svarar på frågan om de specifika målen har ökat med ungefär en femtedel. Tilltron till att den extrema fattigdomen ska kunna avskaffas är låg och minskande!

1.2 Frågor om utvecklingen i världen

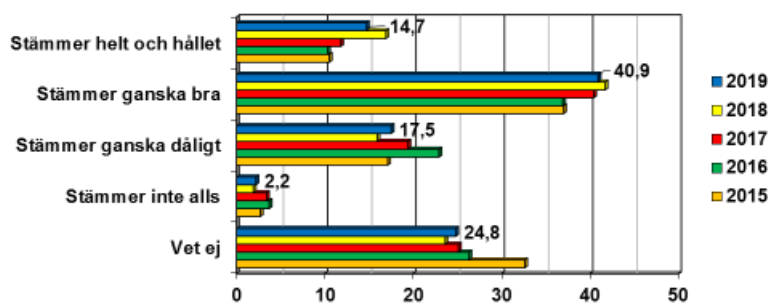
Att utvecklingen i världen har varit snabb har länge varit ganska okänt. Denna fråga om levnadsvillkoren i "fattiga länder" har ställts sedan 90-talet och under lång tid var det betydligt fler som tog avstånd från påståendet än som instämde.

Det finns dock en stark långsiktig trend mot att allt fler instämmer i påståendet. År 2004 var det 19 procent som instämde helt eller delvis. I år är motsvarande siffra 56 procent. Årets resultat anger visserligen en något lägre grad av instämmande än i fjol, men fortfarande högre än alla mätningar dessförinnan.

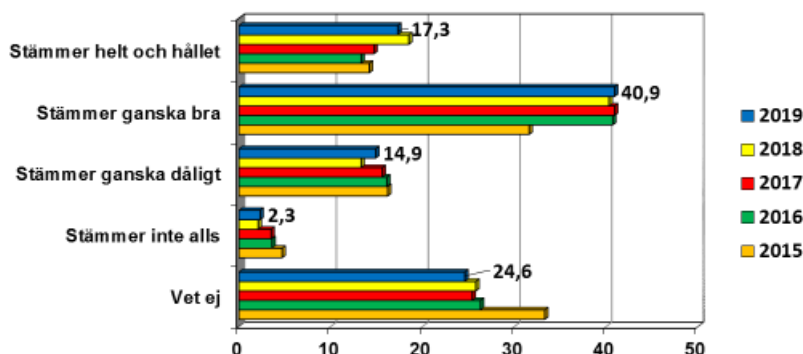
- Män instämmer oftare än kvinnor, 62 jämfört med 49 procent. Det är betydligt vanligare att kvinnorna väljer att svara "vet ej" – 29 jämfört med 21 procent gör så. Kvinnorna tar också avstånd oftare än männen – siffrorna är 22 respektive 18 procent.
- De med högskoleutbildning instämmer oftare än övriga, medan de med endast grundskoleutbildning tar avstånd oftare än de instämmer.
- De äldsta har den mest pessimistiska synen på utvecklingen, medan de yngsta är mest optimistiska.

I undersökningen finns också en fråga om hur barnadödligheten har utvecklats i "fattiga länder". Sedan 1990 har andelen barn som dör före fem års ålder mer än halverats. Detta har blivit mer och mer känt bland svenskarna. 58 procent instämmer helt eller delvis i det korrekta påståendet. 17 procent tar helt eller delvis avstånd, medan 25 procent svarar "vet ej".

Levnadsvillkoren i de fattiga länderna har förbättrats avsevärt under de senaste trettio åren



Jag tror att barnadödligheten i fattiga länder har minskat kraftigt de senaste tio åren

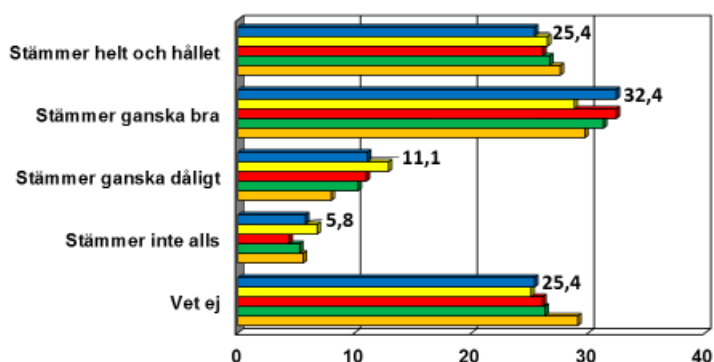


Trenden mot en mer korrekt bild är tydlig. 2012 var det 31 procent som instämde helt eller delvis, i år är den andelen nästan dubbelt så hög.

Ålder och kön spelar stor roll för hur man svarar:

- 64 procent av männen instämmer helt eller delvis, medan motsvarande andel bland kvinnorna är 52 procent.
- I den yngsta gruppen (18–29 år) är det 69 procent som instämmer helt eller delvis. Bland de äldsta (60–74 år) är siffran 55 procent.

Antalet barn som föds i världen ökar för varje år



Svårare blir det när frågan handlar om befolkningsutvecklingen i världen. Antalet människor fortsätter att öka, men antalet barn som föds i världen ökar inte längre år för år. Detta är dock i stort sett okänt för svenska folket, vilket visas tydligt av svaren på denna fråga: En majoritet, 58 procent, instämmer i påståendet att antalet födda i världen ökar för varje år. 25 procent svarar vet ej medan 17 procent tar helt eller delvis avstånd.

Det finns en svag trend i riktning mot en mindre felaktig bild, men årets resultat stärker inte den trenden.

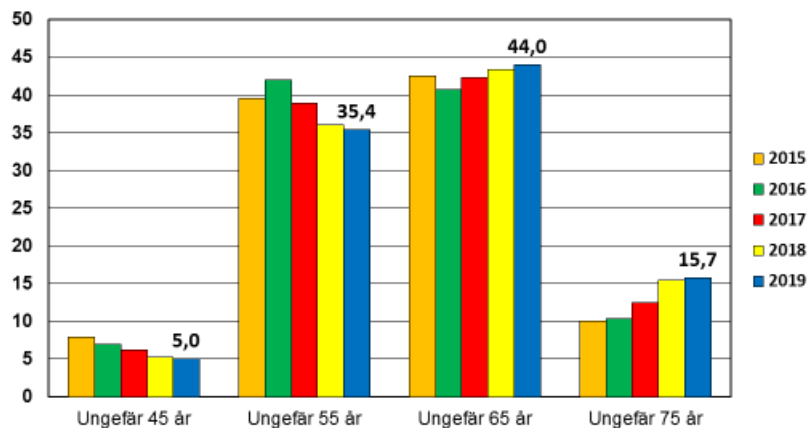
- Åldern påverkar svarets bild – bland de yngsta är det 22 procent som tar avstånd från påståendet, bland de äldsta är det 15 procent.
- De med lägst inkomst har den mest realistiska uppfattningen – denna grupp består till stor del av yngre.
- Skillnaden mellan könen är liten.

Undersökningen innehåller också fyra frågor som är inriktade på särskilda mått på levnadsförhållanden i specifika länder. Så här formulerades anvisningen:

Fattigdom och välfärd handlar inte bara om pengar. För att mäta fattigdom och välfärd är medellivslängd, läskunnighet, barnadödlighet och antal barn per kvinna viktiga mått. Här följer några frågor om hur det ser ut på olika håll i världen. Markera det alternativ som du tror stämmer med frågan även om du känner dig osäker på svaret.

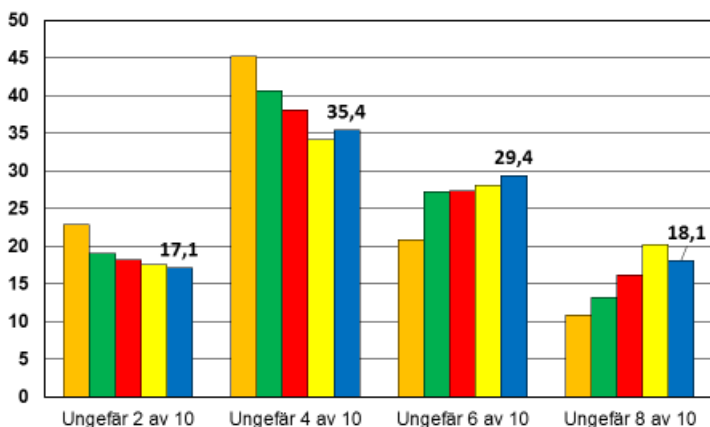
Den första frågan handlar om den förväntade medellivslängden i Vietnam. Här finns en trend mot en mer positiv syn på verkligheten. Men bilden är fortfarande överdrivet pessimistisk. Endast 16 procent svarar att medellivslängden är ungefär 75 år, vilket är det korrekta svaret.

Vad vet vi om världen? Hur hög är medellivslängden i Vietnam?



- Skillnaderna mellan könen är små.
- De mellersta åldersgrupperna (30–44 år respektive 45–59 år) har den minst felaktiga bilden, medan de äldsta har den mest pessimistiska bilden.

Vad vet vi om världen? Hur stor är läskunnigheten bland ungdomar (15-24 år) i Tanzania?



Nästa fråga handlar om en av de viktigaste förutsättningarna för utveckling, nämligen utbildning. Hur ser det ut med läskunnigheten i Tanzania, ett av de länder där det svenska biståndet har varit verksamt längst?

Också på denna fråga märks en trend mot en mer korrekt verklighetsbild. Men trenden bromsar in och färre än ifjol anger det korrekta svarsalternativet, som är 8 av 10.

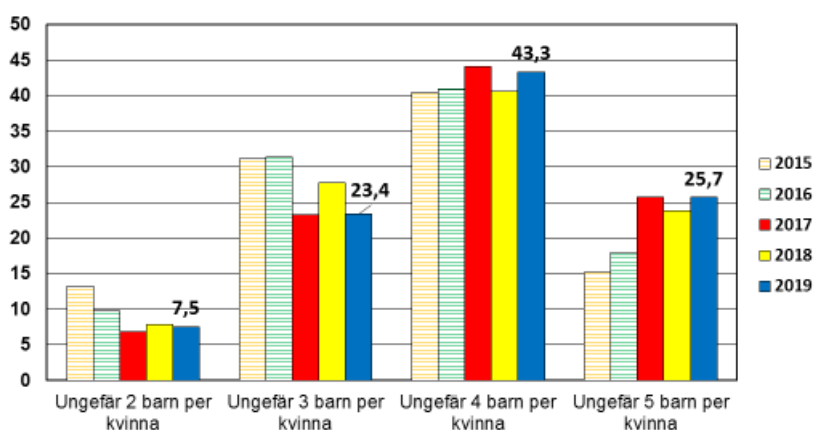
Det är en klar majoritet av de svarande som tror att läskunnigheten

bland unga i Tanzania är mindre än 50 procent. Faktum är att endast två länder i världen (Tchad och Burkina Faso) har en läs- och skrivkunnsighet bland ungdomar som ligger under 50 procent. (Källa: www.gapminder.org)

- Männerna har en mer pessimistisk bild än kvinnorna.
- Det är bland dem med längst utbildning och dem med högst hushållsinkomst – grupper som överlappar varandra i ganska hög utsträckning – som andelen korrekta svar är högst. Dock når ingen grupp upp till en fjärdedel rätta svar.
- De yngsta skiljer sig inte märkbart från genomsnittet.

Den tredje frågan handlar om barnafödande. Detta är ett område där det har skett stora förändringar de senaste decennierna, förändringar som inte är välkända. Hur många barn föder kvinnor i Bangladesh i genomsnitt? Ungefär 8 procent av respondenterna svarar att det föds ungefär två barn per kvinna, vilket är det mest korrekta svaret. (Siffran var 2,1 för år 2015). Det finns ingen tydlig trend. Jämförelser med tidigare år påverkas av att svarsalternativen ändrades 2017, tidigare var alternativen 2,5; 3,5; 4,5 och 5,5 barn per kvinna. (Gäller streckade staplar.)

Vad vet vi om världen? Hur många barn per kvinna föds det i Bangladesh?



- Män väljer oftare än kvinnor det korrekta svarsalternativet.
- De äldsta har den mest felaktiga bilden.

- De yngsta väljer svarsalternativet "Ungefär 5 barn per kvinna" mer sällan än övriga åldersgrupper.

Svaren visar att den snabba utveckling som har skett i Bangladesh och många andra länder är tämligen okänd. Just när det gäller Bangladesh har utvecklingen varit mycket snabb:

1988 föddes ungefär 5 barn per kvinna.

1993 föddes ungefär 4 barn per kvinna.

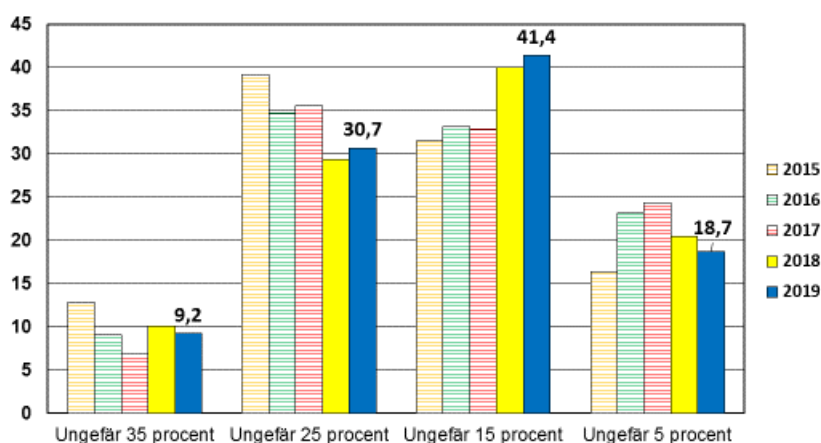
2001 föddes ungefär 3 barn per kvinna.

2015 föddes ungefär 2,1 barn per kvinna.

(Källa: www.gapminder.org)

På den tidigare frågan om barnadödligheten har minskat var det tydligt att den positiva utveckling som har skett inte är allmänt känd. Den bilden bekrästs när det handlar om ett enskilt land, i detta fall Kenya. Bilden av hur stor andel av barnen i Kenya som dör före fem års ålder är överdrivet negativ, men trenden har länge pekat åt rätt håll. I år finns det dock ett litet brott i trenden. Det är 19 procent som svarar att ungefär 5 procent av de kenyanska barnen som dör, vilket är det mest korrekta svaret. (Siffran var 5,1 procent för år 2015).

Vad vet vi om världen?
Hur stor är barnadödligheten i Kenya?
(Andel barn som dör före 5 års ålder)



Jämförelser med tidigare år påverkas av att svarsalternativen har ändrats, tidigare var alternativen Ungefär 40/30/20/10 procent. (Gäller streckade staplar.)

- Män svarar "rätt" oftare än kvinnor: 22 jämfört med 14 procent.
- Högutbildade är den grupp där flest väljer "rätt" svar.
- Ingen åldersgrupp sticker ut.

Faktum är att inget land i världen idag har en barnadödlighet på över 15 procent. Högst ligger Somalia på 12,6 procent. Redan 1977 lämnade det sista landet 35-procentsnivån och 1998 låg samtliga länder under 25 procents barnadödlighet. 2012 gick Somalia som sista land under 15-procentsgränsen. (Källa: www.gapminder.org)

Analys

Årets resultat innebär en inbromsning av den hittillsvarande trenden mot en mer realistisk världsbild. Det innebär att det är fortfarande en överdrivet pessimistisk bild som dominerar. I ett längre perspektiv har den positiva förändringen av bilden dock varit markant.

På 90-talet visade ett antal kvalitativa och kvantitativa undersökningar som Sida lät göra att svenskarnas bild av "u-länder" var en bild av djupt elände, där det inte syntes några förbättringar. Sedan dess har det skett en tydlig förändring av bilden, vilket exempelvis syns på hur svaren på frågan om hur levnadsvillkoren i fattiga länder har förändrats. När frågan handlar om "fattiga länder" eller "u-länder" finns alltid en risk att de svarande ser de allra mest utsatta länderna för sina ögon. Men även

frågorna med konkreta exempel från länder visar på en överdrivet negativ bild. Även om trenden bort från "eländesbilden" fortsätter kommande år är vägen till en realistisk bild av tillståndet i världen alltså lång.

1.3 Frågor om utvecklingens drivkrafter

Vad är det då som får utvecklingen att gå framåt? Vilken bild har svenskarna av utvecklingens drivkrafter? Undersökningen innehåller en fråga som speglar detta. De svarande har fått välja mellan olika alternativ¹ och markera högst fyra viktiga faktorer som kan bidra till minskad fattigdom i världen. De flesta har också valt att ange fyra svarsalternativ – i snitt har man satt 3,5 kryss.

Utbildning är det svarsalternativ som får flest "röster" (82 %), följt av fred (70 %), samt "hälso- och sjukvård" och "demokrati" (båda 52 %). Skillnaderna jämfört med ifjol är relativt små och det finns inga tydliga trender.

De svarande har fått välja högst fyra av alternativen. I snitt har det valt 3,4 alternativ.

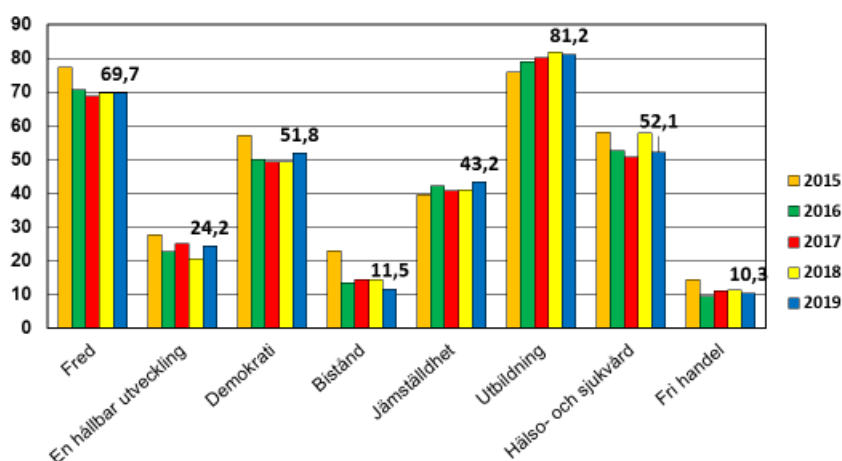
- Skillnaderna mellan män och kvinnor är mycket tydliga: Bara 4 procent av kvinnorna väljer fri handel, medan andelen bland männen som väljer detta alternativ är fyra gånger större, 16 procent. Hela 56 procent av kvinnorna väljer jämställdhet, medan motsvarande siffra bland männen är 31 procent. Kvinnorna är också överrepresenterade när det gäller alternativen utbildning samt hälso- och sjukvård. Samtidigt är det fler män än kvinnor som väljer alternativet fred.
- Den äldsta gruppen, de över 60 år, väljer bistånd samt hälso- och sjukvård oftare än andra.
- I den yngsta gruppen (18–29 år) är det fler än i övriga grupper som väljer hållbar utveckling. Samtidigt är det klart färre (44 procent) som väljer alternativet demokrati.

Analys

Bilden av vad som är viktigt för en minskad fattigdom är relativt konstant och den inbördes ordningen mellan alternativen har inte förändrats vid något tillfälle. Svaren stämmer också hyggligt väl överens med vad som brukar betonas av utvecklingsforskare, även om vikten av fri handel nog värderas högre av forskare än av den svenska allmänheten. Generellt ger de svarande hög vikt åt faktorer som är påtagliga för den enskilda människan, medan "systemfaktorer" ofta rankas lägre.

Alternativen är av mycket olika karaktär. Exempelvis kan ju alternativet "bistånd" vara inriktat på att stärka alla de övriga faktorerna.

Vad är viktigt för att fattigdomen i världen ska minska?



¹ I bilaga 1 finns hela frågeformuläret med de fullständiga beskrivningarna av svarsalternativen.

2. STÖDET FÖR UTVECKLINGSSAMARBETET

Sedan 1974 har Sida ställt en fråga om svenskarnas inställning till biståndsanslagets storlek och sedan 90-talet ställs också andra frågor fokuserar på hur viktigt de svarande tycker att det är med bistånd.

Diagrammet här intill baseras på frågan "Hur ser du på biståndsanslagets storlek?" Det är ungefär 55 procent som kan beskrivas som positiva till dagens biståndsnivå eller vill att den ska öka.

Årets mätning visar på en tydlig försvagning av stödet för biståndsanslagets storlek. Det handlar främst om en förflyttning från "ungefär lagom" till "bör minska", men även en något mindre andel som anser att biståndet bör öka och en viss ökning av andelen som anser att biståndet helt bör slopas.

Redan i fjol syntes en viss försvagning av stödet, men årets förändring är klart kraftigare och klart större än felmarginalen. I runda tal är det nio procentenheter som har flyttats från "ungefär lagom" till "bör minska".

Om man jämför förhållandet mellan den positiva gruppen, alltså de som svarar "bör öka" och "ungefär lagom" med den negativa gruppen som vill minska eller helt slopa biståndet så ser man att de positiva i år utgör 54,6 procent och de negativa 37,5 procent – en skillnad på 17,1 procentenheter. I fjol var den positiva gruppen 38 procentenheter större än de negativa.

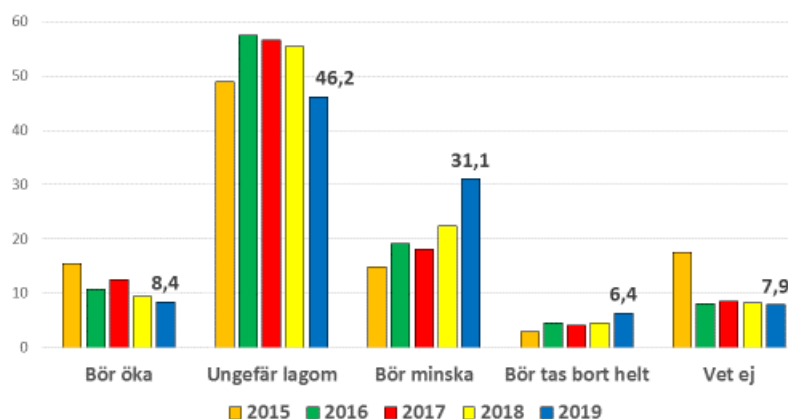
Förändringen är märkbar i alla grupper baserade på kön, ålder, inkomst och utbildning.

- Det finns en statistiskt säkerställd skillnad mellan könen – män är oftare negativa och mindre ofta positiva än kvinnorna.
- Utbildning spelar viss roll, där de med medelhög utbildningsnivå (gymnasium) är mer negativa än övriga.
- Den åldersgrupp som är mest negativ är de medelålders (45–59 år) där 43,9 procent är negativa.

För jämförelser över längre tid har de som svarar "bör öka" eller "ungefär lagom" lagts samman i en grupp – "positiva" medan de som svarar "bör minska" eller "slopas helt" har kategoriserats som "negativa". Samtidigt har vet ej-svaren räknats bort för att justera för förändringar i storleken på den gruppen.

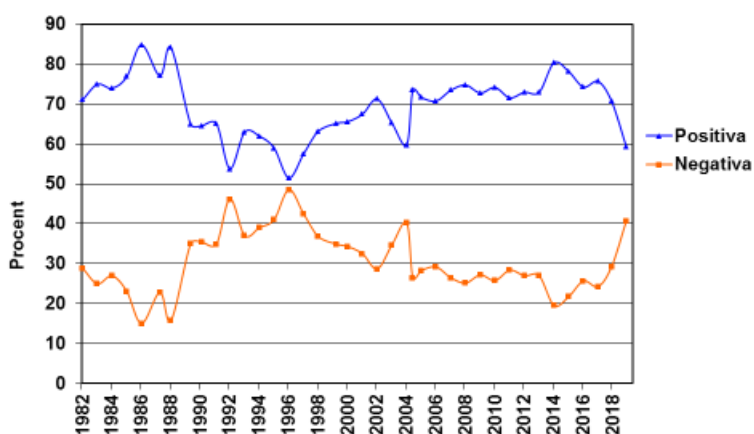
Här syns en mycket tydlig nedgång jämfört med ifjol. Nivån är i stort sett densamma som 2004 och man får gå tillbaka till 1997 för att hitta en lägre nivå.

Inställning till biståndsanslaget



Inställningen till biståndsanslaget 1982-2019

(justerat för vet ej och ej svar)



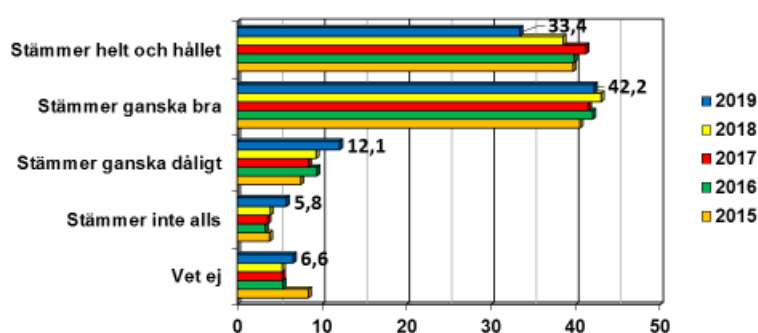
Tidigare analyser har pekat på ett samband mellan den politiska debatten om biståndets storlek och resultaten i mätningarna. När det har funnits utspel eller beslut om ett minskat bistånd har också allmänhetens inställning till biståndsanslagets storlek blivit mer negativ. Just före mätperioden i år kom ett utspel från moderaterna med förslag om ett gradvis minskande biståndsanslag.

På motsvarande vis har uppmärksammade händelser i omvärlden, som tsunamikatastrofen 2005 och Syrienkrisen 2014–15 sammanfallit med ett ökat stöd för biståndsanslagets storlek.

Om man ställer en fråga som inte är kopplad till biståndets storlek märks en mycket stark övervikt för dem som tycker att det är viktigt att Sverige bidrar till utveckling i de fattiga länderna. 76 procent instämmer helt eller delvis i påståendet medan 18 procent tar avstånd och 7 procent svarar "vet ej".

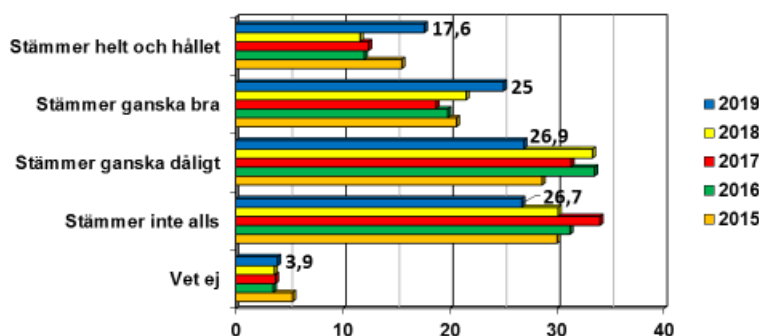
- 14 procent av kvinnorna svarar "stämmer inte alls" eller "stämmer ganska dåligt". Motsvarande siffra för männen är 22 procent.
- Också på denna fråga är det de medelålders (45–59 år) som är mest negativa.
- Bland de unga är andelen som svarar "stämmer inte alls" signifikant lägre än bland övriga – 2,2 procent.

Jag tycker att det är viktigt att Sverige bidrar till utveckling i de fattiga länderna



Förändringen jämfört med tidigare år mycket tydlig – det är klart fler som tar avstånd och klart färre som instämmer. Faktum är att det aldrig tidigare har noterats en så stor förändring av andelen som instämmer.

Sverige har nog med egna problem som borde lösas först, sedan kan vi börja tänka på andra länder.



Hur frågan formuleras har stor betydelse för svarsbilden. Det visar nästa diagram, som beskriver hur de svarande förhåller sig till påståendet "Sverige har nog med egna problem som borde lösas först, sedan kan vi börja tänka på andra länder." Det är betydligt fler som instämmer i det negativa påståendet än som tar avstånd på den tidigare positivt formulerade frågan.

Även här märks en mycket tydlig förändring. Andelen som instämmer helt eller delvis har ökat med 9,5

procentenheter sedan i fjol – också det den kraftigaste förändring som har uppmätts. Inte sedan 2004 har andelen som tar avstånd från påståendet varit så låg som i år.

Det är dock en majoritet, 53,6 procent, som tar avstånd från påståendet, medan 42,6 procent instämmer helt eller delvis.

- Kvinnor tar avstånd i högre grad än män, 30,7 respektive 22,9 procent väljer alternativet "stämmer inte alls".

- Motsvarande skillnader finns mellan utbildningsgrupper där 33,2 procent av de svarande med högskoleutbildning helt tar avstånd – att jämföras med 17,9 procent i gruppen med gymnasieutbildning.
- Det är de äldsta och de yngsta som i högst utsträckning tar avstånd från påståendet.

Sett över längre tid har andelen som instämmer helt varierat ganska kraftigt, antagligen beroende på vilka problem som har uppfattats som trängande. Ett exempel är undersökningen år 2015 då den stora ökningen av antalet asylsökande som kom till Sverige verkar ha påverkat svarsbilden.

Analys

Bilden av "biståndsviljan" är dubbel. Å ena sidan visar mätningen på ett tydligt stöd för tanken att det är viktigt att Sverige bidrar till global utveckling. Å andra sidan visar årets siffror på en mycket kraftig nedgång av denna vilja, både mätt som stöd för biståndsanslagets storlek och som stöd för själva biståndstanken. Redan i fjol märktes en viss försvagning av stödet för biståndets storlek, men årets ras är ett av de största som har uppmätts. Tidigare analyser har visat att detta stöd samvarierar med och/eller påverkas av tre faktorer:

1. Förväntningarna på utvecklingen i den egna ekonomin samvarierar ofta med stödet för biståndet; när man väntar sig sämre tider minskar stödet för biståndsanslagets storlek.
2. Uppmärksammade händelser som visar på människors utsatthet, exempelvis Syrienkatastrofen, verkar bidra till ett ökat stöd.
3. Politiska signaler om att biståndet bör dras ned eller beslut att faktiskt sänka biståndsanslaget har följts av ett minskat stöd för biståndsanslagets storlek.

I år föregicks mätningen av förslag från moderaterna om att minska biståndet. Detta har rimligtvis haft en viss påverkan på opinionen, men kan knappast ensamt förklara den kraftiga nedgången. Den kraftiga ökningen av andelen som instämmer i påståendet att "Sverige har nog med egna problem som borde lösas först, sedan kan vi börja tänka på andra länder" pekar på att det också kan vara förändrade faktorer i (eller uppfattningar om) den svenska verkligheten som ligger bakom den minskade biståndsviljan.

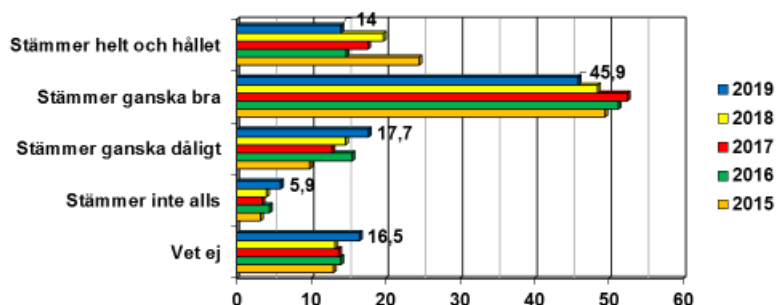
3. FÖRTROENDET FÖR UTVECKLINGSSAMARBETET

Vilket förtroende har då de svarande för dagens svenska utvecklingssamarbete? 60 procent instämmer helt eller delvis i påståendet att svenskt bistånd bidrar till en bättre värld, medan 24 procent helt eller delvis tar avstånd. 17 procent svarar "vet ej".

Också på denna fråga, som kan sägas ge ett mått på förtroendet för dagens svenska bistånd, märks en försvagad opinion. Andelen som tar avstånd har ökat med 5 procentenheter sedan i fjol och har aldrig varit så stor som nu.

- Skillnaderna mellan könen är markanta: 29 procent av männen tar avstånd, medan motsvarande siffra bland kvinnorna är 18 procent.
- Utbildning spelar en viss roll – längre utbildning samspelar med större förtroende för biståndet.

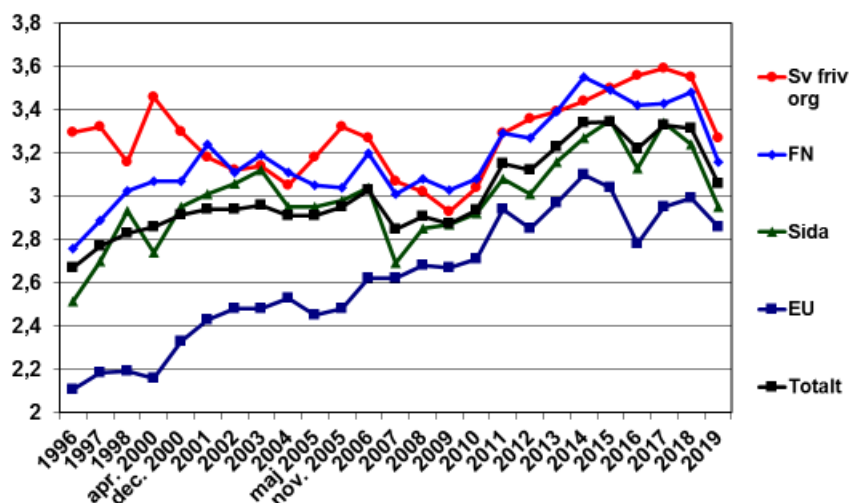
Svenskt bistånd bidrar till en bättre värld



- De yngsta (18–29 år) är den åldersgrupp som i lägst utsträckning tar avstånd från påståendet – 16,5 procent av dem svarar "stämmer dåligt" eller "stämmer inte alls". Motsvarande siffra bland de medelålders (45–59 år) är 31,9 procent.

De svarande får också möjlighet att sätta betyg på de olika genomförarna av svenskt utvecklingssamarbete, svenska frivilligorganisationer, FN, Sida och EU. Frågan lyder: Hur effektivt tror du att det svenska biståndet genom Sida/FN/EU/svenska frivilligorganisationer är? Betygen har getts på en skala från ett till fem. Diagrammet visar medelbetyg för de olika biståndskanaler, samt för alla sammanräknade.

Betyg på biståndets effektivitet



I topp hamnar svenska

frivilligorganisationer med ett snittbetyg på 3,27 på en femgradig skala. FN:s bistånd får betyget 3,16 och Sida får 2,95 i snittbetyg. I botten hamnar EU-biståndet på 2,86.

Skillnaderna jämfört med ifjol är kraftiga. Aldrig tidigare har det noterats en så kraftig nedgång av det samlade förtroendet för biståndets kanaler.

- Kvinnorna ger genomgående högre betyg än männen.
- De yngsta svarar i högre grad än övriga "vet ej", men utmärker sig också genom att ge ett högre betyg till EU:s bistånd än vad övriga åldersgrupper gör.

Analys

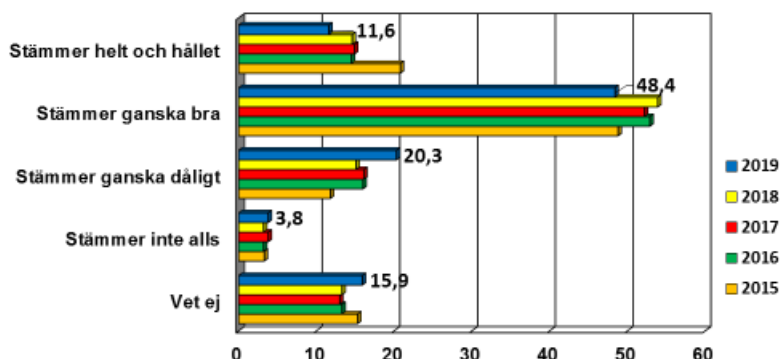
Förtroendet för det svenska utvecklingssamarbetet är visserligen starkt – sex av tio instämmer i påståendet att svenskt bistånd bidrar till en bättre värld! Men årets nedgång på bägge de frågor som mäter förtroende är kraftig. Och betyget på biståndets effektivitet, som trendmässigt har ökat sedan frågan först ställdes 1996, faller nu tillbaka kraftigt. Vid några tidigare tillfällen har nedgångar i förtroendet kunnat kopplas till medieuppmärksamhet kring biståndsmislyckanden och/eller korrupcion. I år finns ingen tydlig sådan koppling, vilket gör nedgången än mer anmärkningsvärd.

4. TILLTRO TILL BISTÅNDETS MÖJLIGHETER

Det frågorna om tilltro avser att mäta är om svenskarna anser att det är möjligt att bidra till betydande framsteg med utvecklingssamarbete som redskap. En majoritet, sex av tio, tror att biståndet spelar en viktig roll för ett fattigt lands utveckling. Det är framför allt alternativet "stämmer ganska bra" som många – 48 procent – väljer. Ytterligare 12 procent instämmer helt och hållet. Endast 4 procent tar helt avstånd från påståendet och ytterligare 20 procent tar delvis avstånd. 16 procent svarar "vet ej".

Årets resultat visar på en tydlig minskning av dem som instämmer, en nedgång från 69 till 60 procent. En så kraftig förändring har inte tidigare uppmätts.

Biståndet spelar en viktig roll för ett fattigt lands utveckling



- Det märks en mycket tydlig skillnad mellan män och kvinnor – 31 procent av männen tar avstånd helt eller delvis, medan motsvarande siffra för kvinnorna är 17 procent.

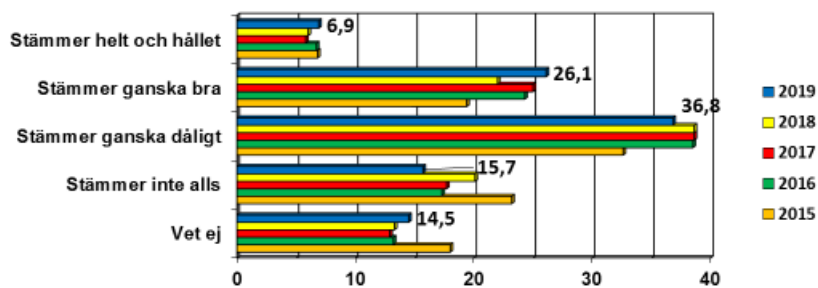
- De medelålders (45–59 år) tar avstånd i något större utsträckning än övriga.

- I övrigt finns inga signifikanta skillnader mellan olika grupper bortsett från att den yngsta gruppen är mer osäker än övriga – 21 procent svarar vet ej.

Tilltron mäts också med ett negativt påstående ”bistånd bidrar inte till att minska problemen i de fattiga länderna”. Här märks en övervikt för de positiva svaren, 53 procent tar avstånd från påstående att bistånd inte bidrar till att minska problemen i de fattiga länderna. 33 procent instämmer och 15 procent svarar ”vet ej”.

Här märks en förändring jämfört med i fjol i det att andelen som tar avstånd helt eller delvis har minskat från 59 till 53 procent.

Bistånd bidrar inte till att minska problemen i de fattiga länderna



- Män instämmer oftare än kvinnor. 38 procent av männen instämmer helt eller delvis medan motsvarande siffra bland kvinnorna är 28 procent.

- Bland de medelålders (45–59 år) är det 40 procent som instämmer helt eller delvis, signifikant fler än i övriga åldersgrupper.

- De yngsta (18–29 år) är osäkrare än övriga – 19,2 procent svarar ”vet ej”.

Analys

Även när det gäller tilltron till biståndet möjligheter pekar årets mätning på en kraftig omsvängning i opinionen. Visserligen är det fortfarande en klar majoritet som instämmer i att biståndet spelar en viktig roll i ett fattigt lands utveckling. Men det är nu nästan en fjärdedel (24,1 procent) som är av motsatt uppfattning. Och det är en tredjedel (33 procent) som instämmer i det negativa påståendet. De siffrorna har aldrig tidigare varit så höga.

Det ligger nära till hands att anta att det finns ett samband mellan nedgången i biståndsvilja, nedgången i förtroende och nedgången i tilltro till biståndets möjligheter. Tidigare mätningar visar att dessa aspekter ofta kan variera var för sig. Det är därför rimligt att se årets förändringar som ett uttryck för en tydlig försvagning av den allmänna uppfattningen om biståndet. Det krävs dock ytterligare mätningar innan det går att slå fast att en sådan förändring har skett.

5. INTRESSE OCH ENGAGEMANG

I undersökningen finns fyra frågor som pejar svenskarnas intresse och engagemang för utvecklingsfrågor. När de svarande själva får bedöma hur intresse och engagemang har förändrats är bilden positiv. Liksom tidigare år är det fler som anger att engagemanget har ökat än minskat. 18 procent väljer alternativet "ökat något" eller "ökat mycket", jämfört med 15 procent som väljer något av minskat-alternativen. Men trenden pekar mot att allt färre anger ett ökat engagemang och intresse och årets resultat är det lägsta som har uppmätts, samtidigt som andelen som anger ett minskande engagemang och intresse är den högsta hittills.

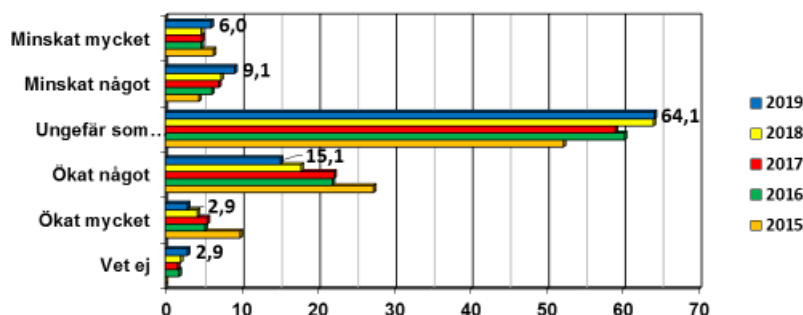
- Kvinnor anger oftare än män att engagemanget har ökat – 20 procent jämfört med 16 procent för männen.
- I den yngsta gruppen, 18–29 år, är det 26 procent som anger ett ökat engagemang – klart högre än i övriga åldersgrupper, men också klart lägre än fjolårets siffra på 34 procent.

När de svarande själva får uppge i vilken utsträckning de har bidragit till utveckling i fattiga länder är bilden positiv. Nästan fyra av fem uppger att de har gjort någonting för att bidra till minskad fattigdom under det senaste året. Vanligast är att skänka pengar och begagnade saker.

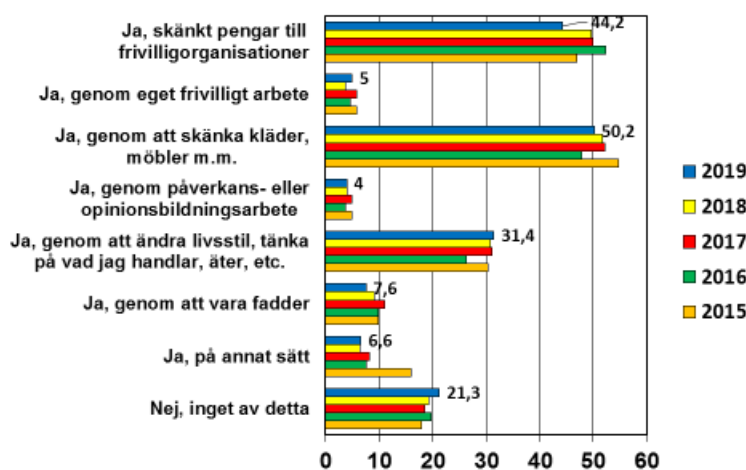
Det finns dock en tydlig trend: Andelen som uppger att de har skänkt pengar till en frivilligorganisation har minskat tre år i rad och är nu rekordlåga 44,2. Även andelen som uppger att de skänker saker eller är faddrar uppvisar en (svagt) sjunkande trend.

- Skillnaderna mellan män och kvinnor är stora, endast 15 procent av kvinnorna uppger att de inte har gjort någonting, medan motsvarande siffra för männen är 27 procent. 50 procent av kvinnorna har skänkt pengar till frivilligorganisationer, att jämföras med 38 procent av männen. Även när det gäller "att ändra livsstil" märks stora skillnader, då 41 procent av kvinnorna och 23 procent av männen väljer detta alternativ.
- Den äldsta gruppen är den där störst andel uppger att de har skänkt pengar, 52 procent svarar så.

Har ditt engagemang och intresse för utvecklingen i fattiga länder ökat eller minskat under de senaste tre åren?



Har du gjort något under det senaste året för att bidra till att bekämpa fattigdomen i världen?



- Bland det yngsta är det 34 procent som har skänkt pengar, vilket är klart lägre än i övriga grupper. Samtidigt är det i den yngsta gruppen som det är vanligast att ange att man genom livsstil och konsumtion bidrar. 42 procent svarar så.
- Utbildning och inkomst spelar också roll – de med längre utbildning och/eller högre inkomst har oftare än övriga bidragit på något sätt.

Hur står det då till med intresset att veta mer om utvecklingsarbetet? 53 procent av de svarande vill veta mer om svenskt bistånd, medan 35 procent inte uttrycker någon lust att veta mer.

Förändringen jämfört med i fjol ligger inom felmarginalen, men det finns en trend i riktning mot att fler tar avstånd från påståendet.

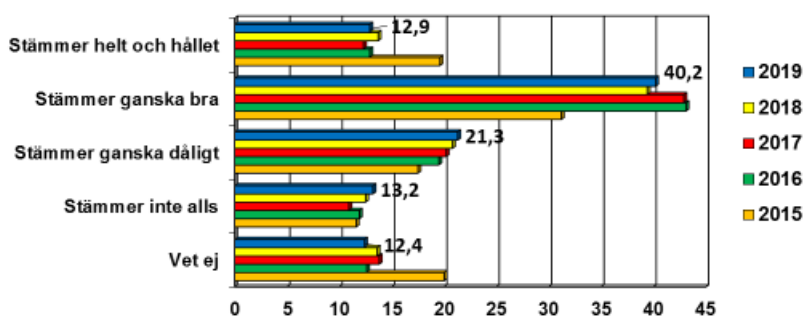
- Kvinnor instämmer oftare än män, 56 respektive 50 procent instämmer helt eller delvis.
- I den yngsta gruppen, 18–29 år, är intresset störst – 63 procent instämmer helt eller delvis. Endast 7,6 procent svarar ”stämmer inte alls”, medan 19 procent svarar ”stämmer ganska dåligt”, 44,7 procent svarar ”stämmer ganska bra” och 18 procent instämmer helt och hållet. 10,6 procent svarar ”vet inte”, vilket är under genomsnittet. På nästan alla andra frågor svarar de yngsta ”vet ej” oftare än övriga åldersgrupper.
- Den åldersgrupp som uttrycker minst intresse är 45–59 år där 45 procent instämmer helt eller delvis.

I undersökningen finns en fråga som avser att undersöka grunden för de svarandes engagemang – om det finns en moral/etik som drivkraft.

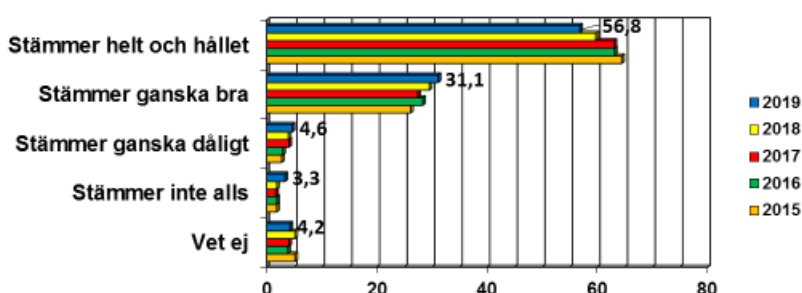
Svaren visar att det finns ett mycket starkt stöd för biståndets grundläggande solidaritetstanke. 88 procent instämmer, 8 procent tar avstånd och 4 procent svarar ”vet ej”. Dock märks en tydlig trend i det att allt färre instämmer helt och hållet medan en växande, om än liten, andel tar avstånd.

- Här finns tydliga skillnader mellan män och kvinnor: 11 procent av männen tar avstånd helt eller delvis, jämfört med 5 procent av kvinnorna. Samtidigt instämmer 63 procent av kvinnorna helt och hållet, medan motsvarande siffra för män endast är 51 procent.
- Skillnaderna mellan olika åldersgrupper är inte signifikanta.

Jag skulle vilja veta mer om svenskt bistånd



Alla människor har lika värde, därför bör man stödja dem som lever under omänskliga förhållanden



Analys

En tolkning av resultaten är att engagemanget för en bättre värld är stort och äkta, grundat i uppfattningar som kan uttryckas i termer av medmänsklighet. Viljan att lära känna biståndet närmare är också avsevärd: Drygt hälften av de svarande vill veta mer om svenskt bistånd.

Samtidigt är minskningen av andelen som uppger att de bidrar med gåvor till frivilligorganisationernas arbete en tydlig trend. Om man tittar på hur mycket gåvor organisationerna får in kan man dock inte se motsvarande utveckling, främst för att organisationerna inte alltid har möjlighet att identifiera vilka givarna är. I statistiken från branschorganisationen Giva Sverige² märks en trendmässig ökning av *beloppet* som samlas in från allmänheten av samtliga medlemsorganisationer. Ökningen var dock långsammare 2018, det senaste år som det finns statistik för.

² https://www.friise.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2019/05/insamlingen_i_siffror-2018.pdf

Bilaga 1. Frågor och svarsalternativ

Här följer några frågor om det som kallas bistånd. Det kan också kallas internationellt utvecklingssamarbete eller u-hjälp. Som ett sammanfattande begrepp i följande frågor används uttrycket **bistånd**. Vissa av frågorna syftar på den text som står ovanför respektive fråga. Läs därför igenom denna innan du svarar på frågan.

Svenskt bistånd

9. Svenska staten ger fattiga länder stöd att bekämpa fattigdom, dvs. internationellt bistånd. Riksdagen har beslutat att det svenska biståndet ska vara en procent av vårt lands samlade inkomster (bruttonationalinkomsten). I år innebär det att cirka 51 miljarder kronor går till bistånd, vilket är ungefär 5 100 kr per svensk invånare.

Tycker du biståndsanslaget ovan bör ökas eller minskas?

- Det bör ökas
- Det är ungefär lagom som det är
- Det bör minskas
- Det bör tas bort helt
- Vet inte/har ingen åsikt

10. Sveriges bistånd går via många kanaler, som t ex Sida, FN, EU eller genom svenska frivilligorganisationer

Hur effektivt tror du att biståndet är via dessa olika kanaler?

Med effektivt menas att det når mottagarna och att rätt saker görs.

Markera ett kryss för varje rad.

- Inte alls effektivt
- Inte särskilt effektivt
- Varken eller
- Ganska effektivt
- Mycket effektivt
- Vet inte
- a. Sida
- b. FN
- c. EU
- d. Svenska frivilligorganisationer

11. Målet för det svenska biståndet är att fattiga människor ska få förutsättningar att förbättra sina levnadsvillkor. Har du hört talas om att följande insatser görs?

Markera ett svar per delfråga.

Ja, det har jag hört talas om

Nej, det var en nyhet för mig

- a. Insatser för **demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter** – exempelvis stöd till fungerande rättsväsende, till fria medier och för kvinnors rättigheter.
- b. Insatser för **ekonomisk utveckling** – exempelvis stöd till småföretagande och till jordbruk och satsningar på vägar och annan infrastruktur.
- c. Insatser för **kunskap och hälsa** - exempelvis stöd till skolor, utbildning och hälsovård.
- d. Insatser för **hållbar utveckling** – insatser för miljö, för att säkra tillgången på livsmedel och för att möta klimathotet.
- e. Insatser vid **katastrofer och konflikter** - stöd till utsatta människor vid konflikter och andra katastrofer, och vid återuppbyggnad.

Ditt eget engagemang

12. Har ditt engagemang och intresse för utvecklingen i fattiga länder ökat eller minskat under de senaste tre åren?

- Ökat mycket
- Ökat något
- Det är ungefär som tidigare
- Minskat något
- Minskat mycket

13. Har du gjort något av följande, under det senaste året, för att bidra till att bekämpa

fattigdomen i världen?*Flera alternativ får anges.*

- Ja, skänkt pengar till frivilligorganisationer
- Ja, genom eget frivilligt arbete
- Ja, skänkt kläder, möbler m.m.
- Ja, med påverkans- eller opinionsbildningsarbete
- Ja, genom att ändra livsstil, tänka på vad jag handlar, äter, etc
- Ja, genom att vara fadder
- Ja, på annat sätt
- Nej, inget av detta

Dina synpunkter på utveckling och bistånd**14. Att bekämpa fattigdomen i världen kräver ofta insatser inom många olika områden som tillsammans påverkar fattigdomen.****Vilket eller vilka av följande alternativ tror du är viktigt, för att fattigdomen i världen ska minska?***Ange högst fyra av nedanstående alternativ.***Fred** - Utan fred är det inte möjligt att skapa utveckling.**En hållbar utveckling** - Skydd för miljön och insatser för att möta klimathoten.**Demokrati** - Annars kommer ingen att lyssna på de fattiga.**Bistånd** - Länder med mycket fattigdom behöver stöd utifrån.**Jämställdhet** - Insatser för att ge kvinnor mer makt och möjligheter.**Utbildning** - Då får människor en möjlighet att lyfta sig ur fattigdom.**Hälsa- och sjukvård** - Sjukdom skapar otrygghet och fattigdom.**Fri handel** - Då växer ekonomin och fattigdomen minskar.**Annat** som inte nämnts ovan, nämligen... skriv i rutan nedan:**15. Hur väl instämmer du i följande påståenden:**

- Stämmer inte alls
- Stämmer ganska dåligt
- Stämmer ganska bra
- Stämmer helt och hållet
- Vet inte

- a. Sverige har nog med egna problem som borde lösas först, sedan kan vi börja tänka på andra länder.
- b. Svenskt bistånd bidrar till en bättre värld.
- c. De ansvariga för det svenska biståndet saknar en genuin insikt om förutsättningarna i de fattiga länderna.
- d. Antalet barn som föds i världen ökar för varje år
- e. Alla människor har lika värde, därför bör man stödja dem som lever under omänskliga förhållanden.
- f. Jag tycker jag har en ganska god bild av hur Sverige arbetar med bistånd och utveckling i fattiga länder.
- g. Jag tror att barnadödligheten i fattiga länder har minskat kraftigt de senaste tio åren.
- h. Biståndet spelar en viktig roll för ett fattigt lands utveckling.
- i. Jag skulle vilja veta mer om svenskt bistånd.
- j. Levnadsvillkoren i de fattiga länderna har förbättrats avsevärt under de senaste trettio åren.
- k. Jag tycker att det är viktigt att Sverige bidrar till utveckling i de fattiga länderna.
- l. Bistånd bidrar inte till att minska problemen i de fattiga länderna.

De globala målen**16. 2015 enades världens ledare om Agenda 2030 som innehåller 17 globala mål för hållbar utveckling.***Tanken är att de Globala målen ska nås fram till år 2030. Har du tidigare hört talas om dessa mål?*

- Ja
- Nej
- Vet ej

*Om känner till enligt fråga 16:***17. Vilket eller vilka av dessa 17 globala mål har du tidigare hört talas om? Flera alternativ får anges.**

- Ingen fattigdom
- Ingen hunger
- God hälsa och välbefinnande

God utbildning för alla
Jämställdhet
Rent vatten och sanitet för alla
Hållbar energi för alla
Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
Minskad ojämlikhet
Hållbara städer och samhällen
Hållbar konsumtion och produktion
Bekämpa klimatförändringarna
Hav och marina resurser
Ekosystem och biologisk mångfald
Fredliga och inkluderande samhällen
Genomförande och globalt partnerskap
Ingen av ovanstående
Vet ej

18. Ett av de Globala målen för hållbar utveckling är att avskaffa den extrema fattigdomen i världen till år 2030 - dvs att ingen ska tvingas leva på mindre än ungefär två dollar om dagen.

Tror du att det målet kommer att uppnås?

Ja, absolut
Ja, troligen
Nej, troligen inte
Nej, absolut inte
Tveksam, vet ej

Mått på fattigdom i världen

Fattigdom och välfärd handlar inte bara om pengar. För att mäta fattigdom och välfärd är medellivslängd, läskunnighet, barnadödlighet och antal barn per kvinna viktiga mått. Här följer några frågor om hur det ser ut på olika håll i världen. Markera det alternativ som du tror stämmer med frågan även om du känner dig osäker på svaret.

19. Ungefär hur hög tror du att medellivslängden är i Vietnam?

45 år
55 år
65 år
75 år

20. Ungefär hur stor del av ungdomarna (15-24 år) i Tanzania tror du kan läsa och skriva?

2 av 10
4 av 10
6 av 10
8 av 10

21. Ungefär hur många barn per kvinna tror du föds i Bangladesh?

2 barn per kvinna
3 barn per kvinna
4 barn per kvinna
5 barn per kvinna

22 Ungefär hur stor tror du barnadödligheten (andel barn som dör före 5 års ålder) är i Kenya?

35 procent
25 procent
15 procent
5 procent